

**AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYA DARSLARIDAN
FOYDALANISHNING TURLARI**

**ВИДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-
КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

**USES OF INFORMATION AND COMMUNICATION
TECHNOLOGIES**

Jumabayev S. I-JDPI 3-bosqich talabasi

***Anotatsiya:** Maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida AKTdan foydalanish turlari keltirilgan. Ushbu maqola maktabgacha ta'lim muassasasidagi bolalarni maktabga tayyorlash uchun ularni jalb qilish uchun maktabgacha ta'lim tashkiloti va AKT o'rtasidagi munosabatlarga bag'ishlangan. AKT bilan ishlash shakllarining xilma-xilligi haqida tushuncha keltirilgan.*

***Kalit so'zlar:** AKTdan foydalanish, maktabgacha ta'lim tashkiloti, o'quv jarayoni.*

***Аннотация:** В статье представлены виды использования ИКТ в дошкольных образовательных организациях. Данная статья посвящена взаимосвязи организации дошкольного образования и ИКТ с целью вовлечения детей в дошкольное образование для подготовки их к школе. Дается понимание многообразия форм работы с ИКТ.*

***Ключевые слова:** Использование ИКТ, дошкольная образовательная организация, учебный процесс.*

***Annotation:** The article describes the types of use of ICT in preschool educational institutions. This article is devoted to the relationship between the organization of preschool education and ICT in order to engage children in preschool education to prepare them for school. An understanding of the variety of forms of working with ICT is presented.*

***Key words:** Use of ICT, preschool educational organization, educational process.*

Bugungi kunda barkamol avlodni tarbiyalashda yoshlarni intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish va ularning har tomonlama rivojlangan shaxs etib voyaga yetkazish – davlatimiz siyosatini ustivor yo'nalishga aylangan. Chunki jismoniy sog'lom ma'naviy yetuk shaxslargina buyuk kelajakni yaratadi.

Mamlakatimizda Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi prezidenti Sh. Mirziyoevning 2016 yil 29 dekabr, "2017 — 2021 yillarda Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-son hamda 2017 yil 9 sentyabr, "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-son, 2018 yil 30 sentyabr, "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3955-son kabi qator qaror, qonun va qonun osti hujjatlari yaratildi.

Darhaqiqat, ta'lim-tarbiya qanchalik erta boshlansa uning samarasi shunchalik erta namoyon bo'ladi va insonning butun hayot tarziga ijobiy ta'sir qiladi.

Maktabgacha ta'limda multimedia vositalarini tayyorlash va bolalarning kompyuter savodxonligini shakllantirish metodikasi shaxsiy kompyuterlar multimedia texnologiyasining asosiy texnik vositasi hisoblanadi. MTMlarning ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanishda qo'shimcha vositalar - kompakt disklar, turli xil taqdimotlar, slaydlar va hokazolar talab etiladi. Multimedia vositalaridagi ta'lim-tarbiya materiallari dinamik xarakterga ega bo'lib, ular animatsiya bilan berilgan bo'ladi. Ta'lim tizimida foydalanib kelinayotgan an'anaviy ko'rgazmali materiallar statik xarakterga ega.

1. Multimedia yordami bilan faoliyat darsda "elektron doska" sifatida faqat bitta kompyuter ishlatiladi. Tayyorgarlik bosqichida elektron va axborot resurslari tahlil qilinadi, dars uchun kerakli material tanlanadi. Ba'zan dars mavzusini tushuntirish uchun

kerakli materiallarni topish juda qiyin, shuning uchun taqdimot materiallari PowerPoint yoki boshqa multimedia dasturlari yordamida yaratiladi.

Bunday darslarni o'tkazish uchun sizga bitta shaxsiy kompyuter (noutbuk), multimedia proyektori, dinamiklar va ekran kerak bo'ladi.

Multimedia taqdimotlaridan foydalanish darsni hissiy jihatdan rang-barang, qiziqarli qilish imkonini beradi, ular ajoyib ko'rgazmali qurol va ko'rgazmali material bo'lib, darsning yaxshi samaradorligiga yordam beradi.

Multimedia taqdimotlari, vizual gimnastika majmualari, vizual charchoqni yo'qotish uchun mashqlar bolalar bilan o'rganiladi.

Multimedia taqdimotlari o'quv va rivojlantiruvchi materialni algoritmik tarzda har tomonlama tuzilgan ma'lumotlar bilan to'ldirilgan jonli ma'lumotli tasvirlar tizimi sifatida taqdim etish imkonini beradi. Bunday holda, turli xil idrok kanallari ishtirok etadi, bu ma'lumotni nafaqat faktografik, balki assotsiativ shaklda ham bolalar xotirasida saqlashga imkon beradi.

Rivojlanayotgan va o'quv ma'lumotlarining bunday taqdimotining maqsadi bolalarda aqliy tasvirlar tizimini shakllantirishdir. Materialni multimediyali taqdimot ko'rinishida taqdim etish o'rganish vaqtini qisqartiradi, bolalar salomatligi uchun resurslarni bo'shatadi.

Sinfda multimediyali taqdimotlardan foydalanish diqqat, xotira, aqliy faoliyatning psixologik jihatdan to'g'ri ishlash usullariga, ta'lim mazmunini va pedagogik o'zaro ta'sirlarni insonparvarlashtirishga, ta'lim va rivojlanish jarayonini qayta qurishga asoslangan ta'lim jarayonini qurishga imkon beradi. yaxlitlik nuqtai nazari.

Har qanday zamonaviy taqdimotning asosi jonli tasvirlar yordamida vizual idrok etish va ma'lumotlarni eslab qolish jarayonini osonlashtirishdir. Darsda taqdimotdan foydalanish shakllari va joyi ushbu darsning mazmuni va o'qituvchi tomonidan qo'yilgan maqsadga bog'liq.

Bolalarni o'qitish jarayonida kompyuter slaydlari taqdimotlaridan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

- Materialni polisensor idrok etishni amalga oshirish;
- Multimedia proyektori va proyeksiya ekrani yordamida turli ob'ektlarni ko'paytiriladigan shaklda namoyish qilish imkoniyati;
- Audio, video va animatsiya effektlarini yagona taqdimotda birlashtirish bolalarning o'quv adabiyotlaridan olgan ma'lumotlar miqdorini qoplashga yordam beradi;
- Buzilmagan sezgi tizimiga idrok etish uchun qulayroq bo'lgan ob'ektlarni namoyish qilish imkoniyati;
- Vizual funktsiyalarni, bolaning vizual imkoniyatlarini faollashtirish;
- Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan mashg'ulotlar uchun tarqatma material sifatida printerda katta bosma nashrlar ko'rinishidagi ma'lumotlarni ko'rsatish uchun kompyuter taqdimoti slayd filmlaridan foydalanish qulay.

Multimedia taqdimotlaridan foydalanish darslarni hissiy jihatdan rang-barang, jozibali qilish, bolada katta qiziqish uyg'otish imkonini beradi, ular ajoyib ko'rgazmali qurol va ko'rgazmali material bo'lib, darsning yaxshi samaradorligiga yordam beradi. Masalan, matematika, musiqa, dunyo bilan tanishish bo'yicha sinfda taqdimotlardan foydalanish bolalarning ob'ektlarning belgilari va xususiyatlarini tekshirish, tekshirish va vizual ravishda ta'kidlashda faolligini ta'minlaydi, vizual idrok etish, tekshirish usullarini shakllantiradi, sifatli, miqdoriy jihatdan ta'kidlaydi. ob'ektiv dunyoda fazo-zamon xususiyatlari va xususiyatlari, vizual diqqat va vizual xotira rivojlanadi.

2. Kompyuter yordami bilan dars ko'pincha bunday darslar o'yin o'quv dasturlari yordamida o'tkaziladi.

Bunday darsda bir nechta o'quvchilar bir vaqtning o'zida ishlaydigan bir nechta kompyuterlardan foydalaniladi. Elektron darslikdan foydalanish (va bolalar uchun o'yin o'quv o'yini elektron darslikdir) dasturlashtirilgan ta'lim usuli bo'lib, uning asoschisi Skinnerdir. Elektron darslik bilan ishlash, bola mustaqil ravishda materialni o'rganadi, kerakli vazifalarni bajaradi, so'ngra ushbu mavzu bo'yicha malaka testini topshiradi.

Kompyuterning imkoniyatlari ko'rib chiqish uchun taklif qilinadigan materiallar miqdorini oshirishga imkon beradi. Yorqin nurli ekran e'tiborni tortadi, bolalarning audio idrokini vizualga o'tkazishga imkon beradi, jonlantirilgan belgilar qiziqish uyg'otadi, buning natijasida keskinlik engillashadi. Ammo bugungi kunda, afsuski, ushbu yoshdagi bolalar uchun mo'ljallangan yaxshi kompyuter dasturlari etarli emas.

Mutaxassislar bolalarni rivojlantirish dasturlari javob berishi kerak bo'lgan bir qator talablarni aniqlaydilar:

- kashfiyot xarakteri,
- bolani mustaqil o'rganish uchun qulaylik;
- ko'nikmalar va idroklarning keng doirasini rivojlantirish,
- yuqori texnik daraja,
- yosh mosligi,
- o'yin-kulgi.

Bozorda mavjud bo'lgan ushbu yosh toifasi uchun ta'lim dasturlarini quyidagicha tasniflash mumkin:

1. Xotira, tasavvur, fikrlash va boshqalarni rivojlantirish uchun o'yinlar.
2. Yaxshi animatsiyaga ega xorijiy tillarning "Talking" lug'atlari.
3. ART studiolari, chizmalar kutubxonalari bilan eng oddiy grafik muharrirlar.
4. O'yinlar-sayohat, "rpg".
5. O'qish, matematika va boshqalarni o'rgatish uchun eng oddiy dasturlar.

Bunday dasturlardan foydalanish nafaqat bilimlarni boyitish, bolaning o'z tajribasidan tashqarida bo'lgan narsa va hodisalar bilan to'liqroq tanishish uchun kompyuterdan foydalanish, balki bolaning ijodiy qobiliyatini oshirish imkonini beradi; monitor ekranidagi belgilar bilan ishlash qobiliyati vizual-majoziy fikrlashdan mavhum

fikrlashga o'tishni optimallashtirishga yordam beradi; ijodiy va yo'naltiruvchi o'yinlardan foydalanish o'quv faoliyatini shakllantirishda qo'shimcha motivatsiya yaratadi; kompyuter bilan individual ishlash bola mustaqil ravishda hal qila oladigan vaziyatlar sonini oshiradi.

Ushbu turdagi darslarni tashkil qilishda SANPiN standartlariga, litsenziyalangan dasturiy ta'minotga javob beradigan statsionar yoki mobil kompyuter sinfiga ega bo'lish kerak.

Bugungi kunda ko'plab bolalar bog'chalari kompyuter sinflari bilan jihozlangan. Ammo hali ham yo'q:

- maktabgacha ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonida AKTdan foydalanish metodikasi;
- kompyuterni ishlab chiqish dasturlarini tizimlashtirish;
- kompyuter sinflari uchun yagona dastur va uslubiy talablar.

Bugungi kunga kelib, bu maxsus ta'lim dasturi bilan tartibga solinmagan yagona faoliyat turidir. O'qituvchilar yondashuvni mustaqil ravishda o'rganishlari va uni o'z faoliyatiga tatbiq etishlari kerak.

AKTdan foydalanish bolalarga informatika va kompyuter texnologiyalari asoslarini o'rgatishni nazarda tutmaydi.

Bunday darslarni tashkil etishda muhim qoida - ularni o'tkazish chastotasi. Mashg'ulotlar haftada 1-2 marta, bolalarning yoshiga qarab, shaxsiy kompyuterda 10-15 daqiqa to'g'ridan-to'g'ri faoliyat olib borishi kerak.

1. Diagnostik seans darslarni o'tkazish uchun maxsus dasturlar talab qilinadi, bu kamdan-kam uchraydi yoki ba'zi umumiy ta'lim dasturlarida umuman yo'q. Ammo bunday kompyuter dasturlarini ishlab chiqish vaqt masalasidir. Amaliy dasturiy vositalar yordamida test topshiriqlarini ishlab chiqish va diagnostika uchun foydalanish mumkin. An'anaviy diagnostika mashg'ulotlarini o'tkazish jarayonida o'qituvchi ma'lum

ko'rsatkichlar bo'yicha har bir bolaning muammoni hal qilish darajasini belgilashi kerak. Maxsus kompyuter dasturlaridan foydalanish nafaqat o'qituvchining ishini osonlashtiradi va vaqt sarfini kamaytiradi (bir vaqtning o'zida bir nechta kompyuterlardan foydalanish), balki diagnostika natijalarini dinamikada hisobga olgan holda ham tejaydi.

Shunday qilib, an'anaviy ta'lim vositalaridan farqli o'laroq, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bolani nafaqat katta hajmdagi tayyor, qat'iy tanlangan, to'g'ri tashkil etilgan bilimlar bilan to'ldirishga, balki intellektual, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga imkon beradi. erta bolalik davrida muhim ahamiyatga ega, mustaqil ravishda yangi bilimlarni egallash qobiliyati.

O'quv va darsdan tashqari mashg'ulotlarda kompyuterlardan foydalanish bola nuqtai nazaridan juda tabiiy ko'rinadi va motivatsiyani oshirish va o'rganishni individuallashtirish, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish va qulay hissiy muhitni yaratishning samarali usullaridan biridir. Maktabgacha pedagogika sohasidagi zamonaviy tadqiqotlar K.N. Motorina, S.P. Pervina, M.A. Sovuq, S.A. Shapkina va boshqalar 3-6 yoshli bolalar tomonidan kompyuterni o'zlashtirish imkoniyatidan dalolat beradi. Ma'lumki, bu davr bola tafakkurining jadal rivojlanishi, vizual-majoziy fikrlashdan mavhum-mantiqiy fikrlashga o'tishga tayyorgarlik ko'rish davriga to'g'ri keladi.

Axborot texnologiyalarini joriy etish bor **Foyda** An'anaviy o'qitish vositalaridan:

1. AKT elektron ta'lim vositalaridan foydalanishni kengaytirish imkonini beradi, chunki ular axborotni tezroq uzatadi.

2. Harakat, tovush, animatsiya bolalarning diqqatini uzoq vaqt davomida o'ziga tortadi va o'rganilayotgan materialga qiziqishini oshirishga yordam beradi. Darsning yuqori dinamikasi materialni samarali o'zlashtirishga, bolalarning xotirasini, tasavvurini va ijodini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Ko'rinishni ta'minlaydi, bu maktabgacha yoshdagi bolalarning vizual-majoziy tafakkurini hisobga olgan holda juda muhim bo'lgan materialni idrok etish va yaxshiroq eslab qolishga yordam beradi. Bu xotiraning uch turini o'z ichiga oladi: vizual, eshitish, vosita.

4. Slayd-shou va videokliplar tashqi dunyodan kuzatilishi qiyinchilik tug'diradigan o'sha lahzalarni ko'rsatish imkonini beradi: masalan, gulning o'sishi, sayyoralarning Quyosh atrofida aylanishi, to'lqinlar harakati, yomg'ir yog'ishi.

5. Bundan tashqari, kundalik hayotda ko'rsatish va ko'rish qiyin bo'lgan yoki qiyin bo'lgan bunday hayotiy vaziyatlarni taqlid qilish mumkin (masalan, tabiat tovushlarini takrorlash; transport ishi va boshqalar).

6. Axborot texnologiyalaridan foydalanish bolalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatini izlashga undaydi, shu jumladan Internetda mustaqil ravishda yoki ota-onalari bilan birgalikda izlash;

7. AKT nogiron bolalar bilan ishlash uchun qo'shimcha imkoniyatdir.

Maktabgacha ta'limda AKTdan foydalanishning barcha doimiy afzalliklari bilan quyidagi muammolar yuzaga keladi:

1. Maktabgacha ta'lim muassasasining moddiy bazasi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, darslarni tashkil qilish uchun sizda minimal jihozlar to'plami bo'lishi kerak: shaxsiy kompyuter, proyektor, dinamiklar, ekran yoki mobil sinf. Bugungi kunda barcha bolalar bog'chalari bunday sinflarni yaratishga qodir emas.

2. Bolaning salomatligini muhofaza qilish.

Kompyuter bolalar rivojlanishi uchun kuchli yangi vosita ekanligini e'tirof etib, "ZARAR QILMANG!" Amrini yodda tutish kerak. Maktabgacha ta'lim muassasalarida

AKTdan foydalanish bolalarning yoshi va sanitariya qoidalari talablariga muvofiq sinflarning o'zini ham, butun rejimni ham ehtiyotkorlik bilan tashkil qilishni talab qiladi.

Kompyuterlar va interaktiv uskunalarning ishlashi paytida xonada o'ziga xos sharoitlar yaratiladi: namlik pasayadi, havo harorati ko'tariladi, og'ir ionlar miqdori ortadi va bolalar qo'llari hududida elektrostatik kuchlanish kuchayadi. Shkaf polimer materiallar bilan tugagandan so'ng, elektrostatik maydonning intensivligi ortadi. Zamin antistatik bo'lishi kerak, gilam va gilamlarga ruxsat berilmaydi.

Optimal mikroiklimni saqlab qolish, statik elektr to'planishini va havoning kimyoviy va ionli tarkibini yomonlashishini oldini olish uchun quyidagilar zarur: darsdan oldin va keyin ofisni shamollatish, darsdan oldin va keyin nam tozalash. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar bilan mashg'ulotlar haftada bir marta kichik guruhlarda o'tkaziladi. O'z ishida o'qituvchi, albatta, ko'zlar uchun mashqlar to'plamidan foydalanishi kerak.

3. AKTning yetarli emasligi – o'qituvchining malakasi.

O'qituvchi nafaqat barcha kompyuter dasturlari mazmunini, ularning operatsion xususiyatlarini, har bir dasturning foydalanuvchi interfeysini (ularning har biri bilan ishlashning texnik qoidalarining o'ziga xos xususiyatlarini) mukammal bilishi kerak, balki kompyuterning texnik xususiyatlarini ham tushunishi kerak. uskunalar, asosiy amaliy dasturlar, multimedia dasturlari va Internet tarmog'ida ishlay olish.

Agar MTT jamoasi ushbu muammolarni hal qila olsa, AKT texnologiyalari katta yordamchiga aylanadi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish o'qituvchiga bolalarni o'qitish uchun motivatsiyani oshirishga yordam beradi va bir qator ijobiy oqibatlarga olib keladi:

- bolalarni majoziy-kontseptual yaxlitlik va hissiy rang berishda bilim bilan boyitish;

- maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan materialni o'zlashtirish jarayonini osonlashtirish;

- bilim mavzusiga jonli qiziqish uyg'otish;
- bolalarning umumiy ufqlarini kengaytirish;
- darsda vizualizatsiyadan foydalanish darajasini oshirish;
- o'qituvchining mehnat unumdorligini oshirish.

Hech shubha yo'qki, zamonaviy ta'limda kompyuter barcha muammolarni hal qilmaydi, u ko'p funktsiyali texnik o'quv qo'llanmasi bo'lib qoladi. O'quv jarayonidagi zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular nafaqat har bir bolaga ma'lum miqdordagi bilimlarni "investitsiya qilish" imkonini beradi, balki, birinchi navbatda, uning kognitiv faolligini namoyon qilish uchun sharoit yaratadi. Axborot texnologiyalari to'g'ri tanlangan (yoki loyihalashtirilgan) ta'lim texnologiyalari bilan birgalikda ta'lim va tarbiyaning zaruriy sifati, o'zgaruvchanligi, differentsiatsiyasi va individuallashtirish darajasini yaratadi.

Shunday qilib, axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish bolalarni o'rganish va rivojlantirish jarayonini ancha sodda va samarali qiladi, oddiy qo'l mehnatidan holi qiladi va erta ta'lim uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tolipov O*., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tadbqiqiy asoslari - T.: 2006. - 163 b.
2. Qo'ysinov O.A. va b. "Kasb ta'limi metodikasi" fanidan mustaqil ta'limni tashkil yetish. - T.: "Yusufyangi nashr", 2012. - b:
3. Chicherina Y., Nurkeldiyeva D., Bondareva YE. Mutaxassislik fanlami o'qitish metodikasi. T.: "Fan va texnologiyalar, 2013y
4. A Handbook for Teaching and Learning in Higher Yeducation, publis'hed 2009by Routledge 270 Madison Ave, New York.
5. R.P. Pathak. Methodology of Yeducational Research. USA-2008 Atlantic 123 VI 40

Internet resurslar

1. www.Ziyonet.uz
2. www.yedy.uz
3. Infokom. uz.yelektron jumali:
4. www.infocom.uz